

Ternat, Statiestraat

Een Archeologienota

Auteur:

Dominick Van den Notelaer

Autorisatie:

Peter Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

Colofon

VEC Nota 73

Ternat, Statiestraat, Een archeologienota

Vlaams Erfgoed Centrum bvba

Auteur: Dominick Van den Notelaer

In opdracht van: Vertrouwelijk, zie privacy-fiche

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Sint-Michiels, Brugge, januari '17

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum

Ten Briele 14 bus 15

8200 Sint-Michiels, Brugge

Tel + 32 (0)16 39 47 96

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Verslag van resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1	Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1	Administratieve gegevens	6
1.1.2	Archeologische voorkennis	8
1.1.3	Beschrijving van de geplande werken	8
1.1.4	Juridisch kader	10
1.1.5	Doelstelling en vraagstelling	12
1.2	Assessmentrapport	13
1.2.1	Huidige gebruik	13
1.2.2	Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden	13
1.2.3	Beschrijving van bekende archeologische waarden	19
1.2.4	Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden	2121
1.2.5	Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie	35
1.2.6	Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek	36
1.2.7	Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek	36
	Literatuur	37
	Geraadpleegde websites	37
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	37
	Bijlage 1 Plannenlijst	
	Bijlage 2 Fotolijst	

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

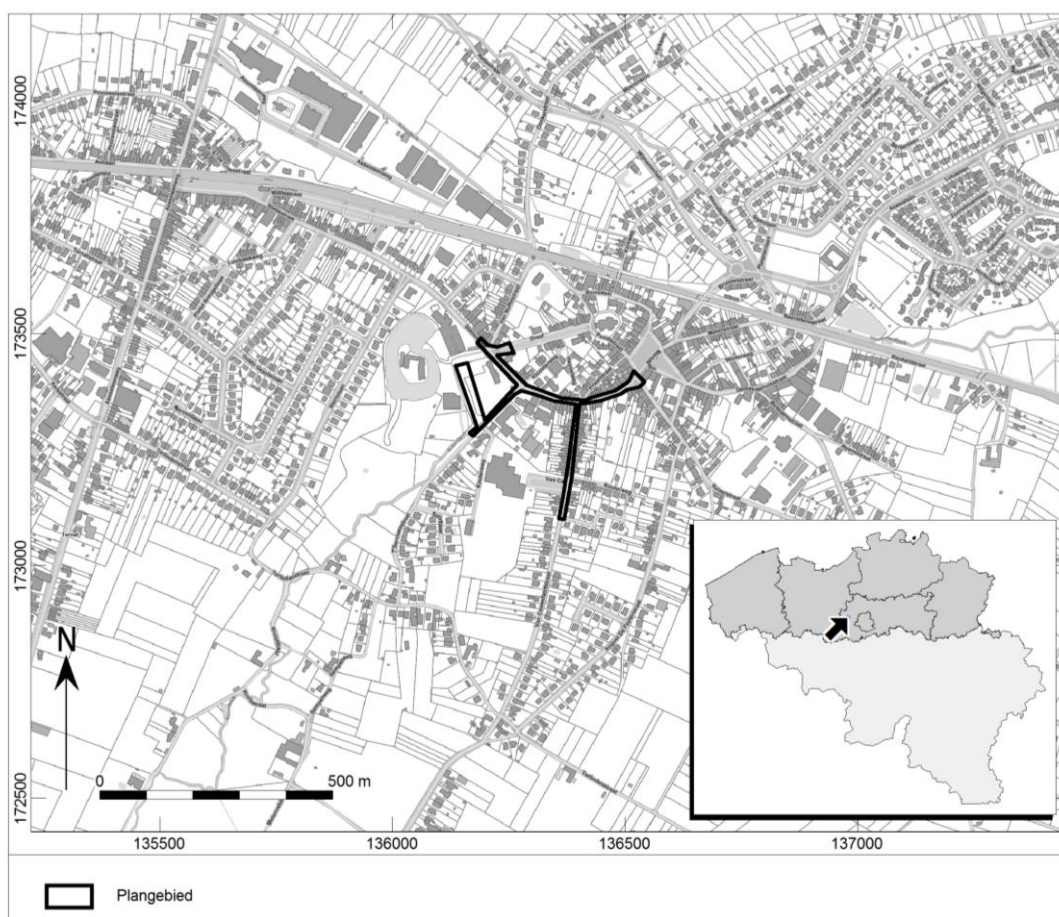
Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E - 6 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen

1 Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

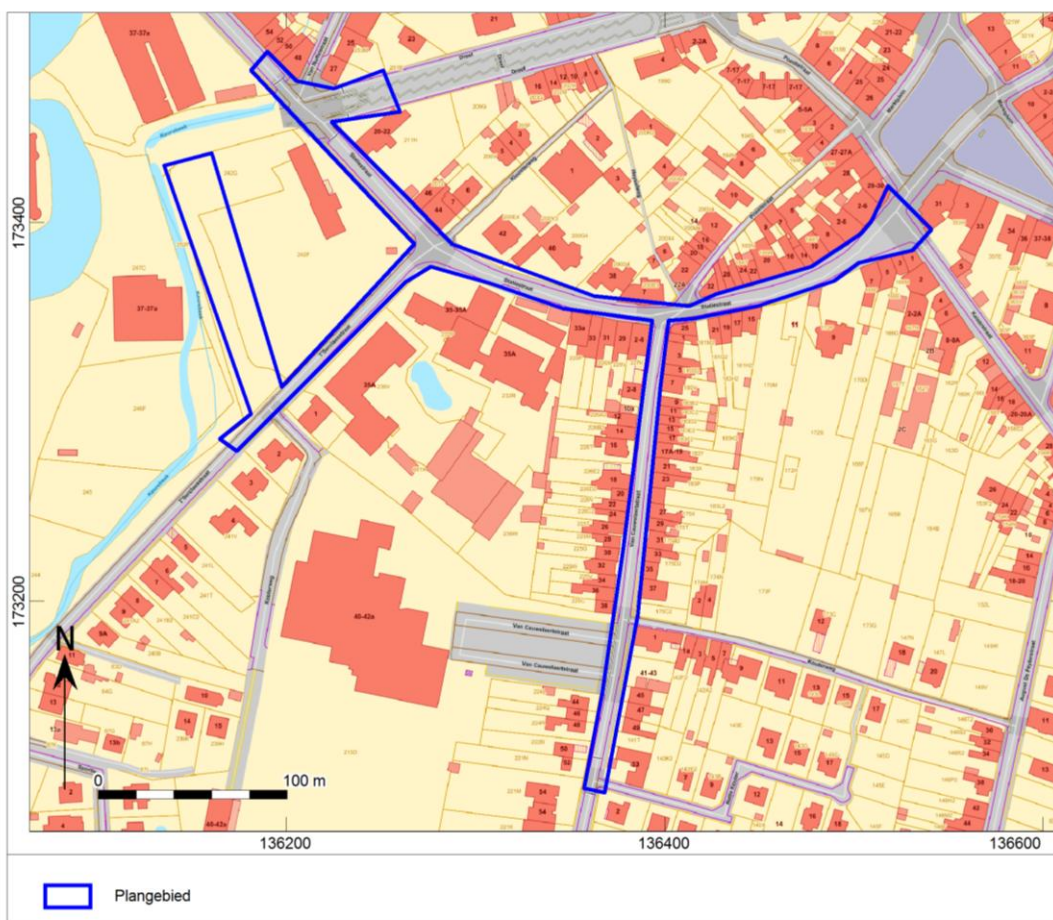
1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Ternat: Dreef, Statiestraat, Van Cauwelaertstraat en 't Serclaesstraat (afb. 1 en 2).¹ De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen wegenis- en rioleringswerken.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ Voor de vertrouwelijke gegevens van de opdrachtgever wordt verwezen naar de privacy-fiche

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

1.1.1 Administratieve gegevens

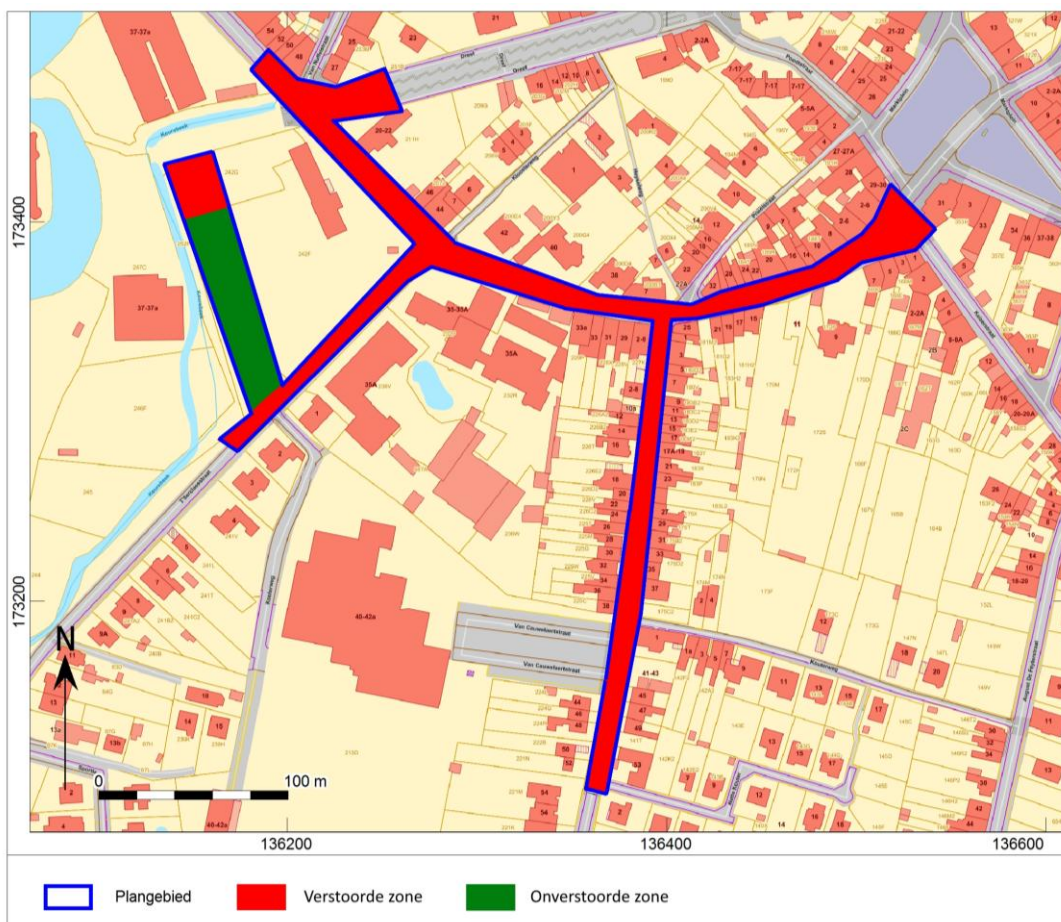
Opdrachtgever:	Vertrouwelijk, zie privacy-fiche
Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Wegenis- en rioleringswerken
Locatie:	Statiestraat, Van Cauwelaertstraat en 't Serclaesstraat
Plaats:	Ternat
Gemeente:	Ternat
Provincie:	Vlaams Brabant
Kadastrale gegevens:	Kadastrale gemeente Ternat, 1 ^e afd. Sectie A & E (geen kadastraal nummer toegekend aan bestrating)
Diepte bodemverstoring	Bestrating: 20cm –mv Kabels en leidingen: 70cm –mv Riolering : 400cm –mv Overstorten: Variabel, max. 320 cm –mv
Oppervlakte plangebied	14500-14575 m ² / 1,45-1,4575 XXX ha
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370))	NW 136190.09 / 173490.1 ZW 136173.72 / 173279.2 ZO 136368.25 / 173098.99 NO 136540.99 / 173396.26
Projectcode	2016K492
VEC-projectcode:	4180943
Auteur:	Dominick Van den Notelaer (assistent-archeoloog)
Projectmedewerker:	Jeroen van Rooij (veldwerkleider)

Autorisatie: ²	Peter Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)
Begindatum onderzoek:	3 januari 2017
Einddatum onderzoek:	16 januari 2017
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels, Brugge
Relevante thesaurustermen:	bureauonderzoek, ringwalburcht, wegen.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIP. Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat de ondergrondse leidingen en kabels aan de Statiesstraat een beide kanten van de straat gelegen zijn met een oversteek aan de Van Nuffelstraat, 't Serclaesstraat, Van Cauwelaertstraat en Keizerstraat. Ook aan de Van Cauwelaerstraat zijn deze aan beide zijden van de weg gelegen, met een oversteek zo'n 123 meter van de kruising met de Statiesstraat en aan de kruising met de Kouterweg. De nutsvoorzieningen aan de 't Serclaesstraat situeren zich aan beide zijden van de straat tot aan het pad dat de straat met het kasteel Kruikenburg verbindt. Hier is er een oversteek en lopen de leidingen en kabels alleen aan de oostzijde van de straat door. De kabels en leidingen liggen op ca. 70 cm diepte, uitgezonderd de waterleiding die op 400cm gelegen is. De waterleiding bevindt zich aan de noordzijde van de Statiesstraat. Van hieruit maakt zij een oversteek naar de Van Cauwelaertstraat. De waterleiding is aan de westelijke van deze straat gelegen. De waterleiding van de 't Serclaesstraat is aan de oostelijke zijde van het straat gelegen.

Ook aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel Kruikenburg is de ondergrond verstoord. Hier gaat het om een verstoring van een vijver die langs het kasteel liep, die later gedicht is. Hoewel de aard van verstoring niet overal hetzelfde is, bevindt het plangebied zich bijgevolg volledig in een verstoorde zone.

² Peter Hazen is een werknemer bij ADC ArcheoProjecten BV. ADC ArcheoProjecten voert onderzoek in onderaanneming uit voor het Vlaams Erfgoed Centrum.

Afb. 3. Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde zones.

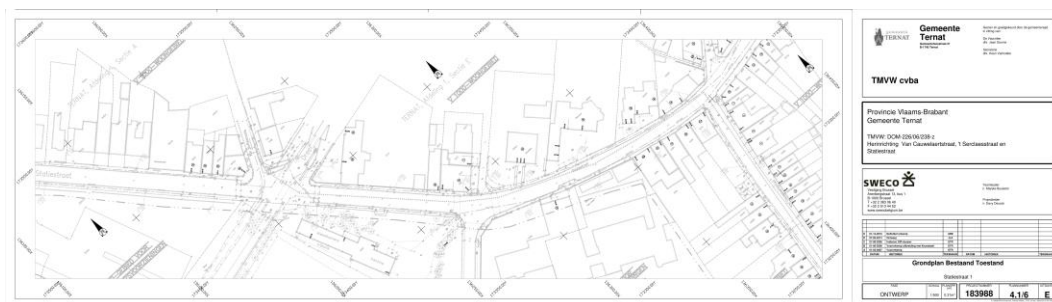
1.1.2 Archeologische voorkennis

In het plangebied zijn er nog geen archeologische werken uitgevoerd.

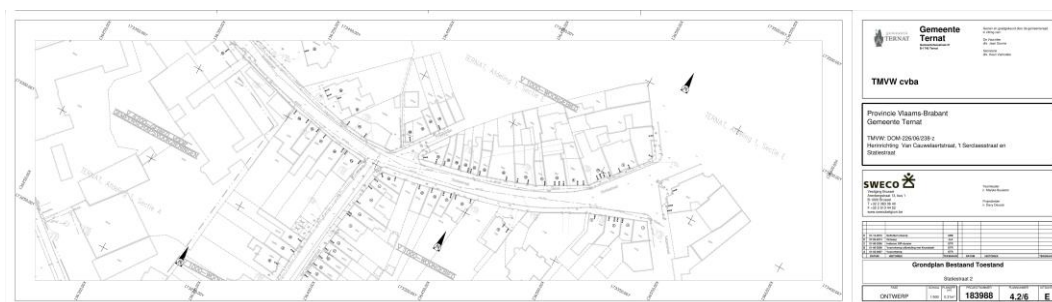
1.1.3 Beschrijving van de geplande werken

De geplande werken betreffen wegenis- en rioleringswerken aan de Statiestraat, 't Serclaesstraat, Van Cauwelaertstraat, Dreef en het pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg. Op het onverharde pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg na, zullen deze werken zich situeren op verharde wegen. Voor de bestrating wordt een fundering aangelegd van -20cm –mv. Aan de aanliggende percelen zal geen ingreep gebeuren. Voor de ondergrondse kabels en leidingen is er zo veel mogelijk geopteerd om deze aan te leggen volgens de reeds bestaande situatie. De kabels en leidingen zullen een verstoring veroorzaken tot 70cm –mv. De riolering zal een verstoring van ongeveer 400cm –mv met zich meebrengen en wordt aangelegd over het gehele tracé van de Statiestraat, Dreef, 't Serclaesstraat en Van Cauwelaertstraat binnen het plangebied.

Aan de Statiestraat zijn de werken gepland van aan de Dreef tot aan de kruising met de Keizerstraat (Afb. 4-5). De straat wordt over deze lengte volledig heraangelegd. Het grootste deel van deze straat zal geasfalteerd worden, met een voet en/of fietspad uit gebakken straatstenen aan beide zijden. De kruising met de Dreef zal echter volledig bestaan uit gebakken straatstenen. Op de kruising met de 't Serclaesstraat en Van Cauwelaertstraat zal er gebruik gemaakt worden van betonstraatstenen. De nutsleidingen zullen zich aan beide kanten bevinden met een oversteek aan de Statiestraat, Van Cauwelaertstraat, Prieelstraat en Keizerstraat. Er zal zich een overstort bevinden aan de kruising met de Keizerstraat. Deze zal 2.60m X 3.85m meten en 3.10m diep zijn.

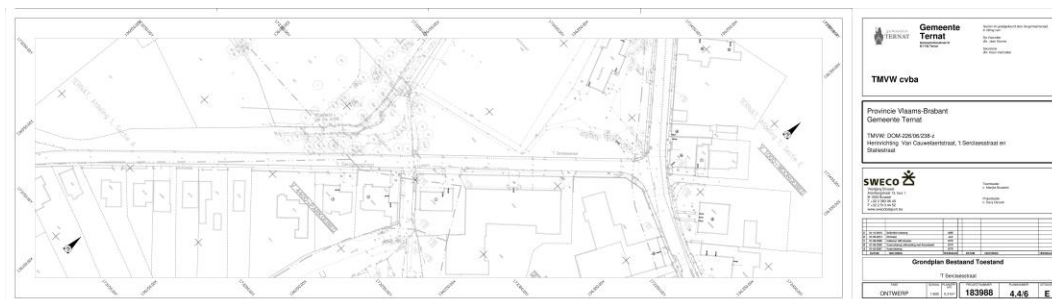

Afb. 4. Plan van de werken aan de Statiestraat en de Dreef.

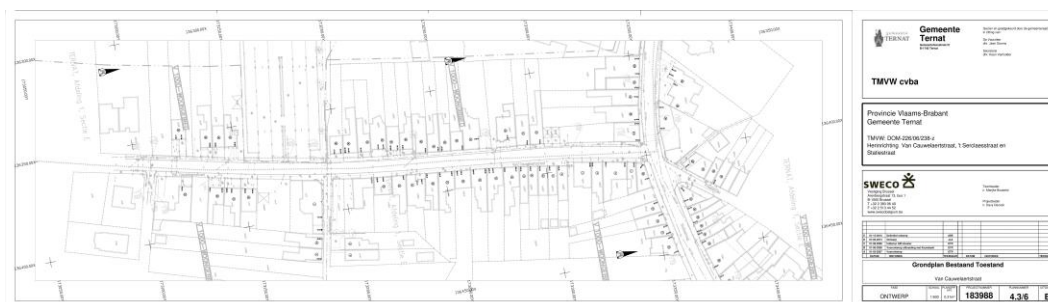
Afb. 5. Plan van de werken aan de Statiestraat.

De werken aan de 't Serclaesstraat zullen plaatsvinden tussen de Statiestraat en 30 meter voorbij de Kouterweg (Afb. 6). Voor deze straat wordt er vooral asfalt gebruikt met gebakken straatstenen voor de stoep aan beide kanten van de weg. Aan de Kouterweg wordt er een kleine strook gepland waarbij er betonnen straatstenen worden gebruikt in plaats van asfalt. De leidingen en kabels situeren zich aan beide zijden met een oversteek aan het pad dat naar het kasteel Kruikenburg leidt. Hierna bevinden de kabels zich alleen nog maar aan de oostzijde van de straat. Op de kruising met de kouterweg zal er een overstort komen. Deze zal 3m X 3.10 m meten en 3.15 diep zijn.

Afb. 6. Plan van de werken aan de 't Serclaesstraat.

De Van Cauwelaertstraat wordt heraangelegd van aan de Statiestraat tot aan de Natte Kouter (Afb. 7). Ook hiervoor wordt er voornamelijk voor asfalten bestrating met een voet en/of fietspad uit gebakken straatstenen gekozen. Ter hoogte van de Kouterweg zal er een kleine strook betonnen straatstenen aangelegd worden. Aan beide zijden bevinden zich kabels en leidingen, met een oversteek ten hoogte van de Kouterweg en zo'n 123 meter van de kruising met de Statiestraat. Op het eind van het plangebied aan de Van Cauwelaertstraat wordt er een overstort gepland. Deze zal 3.90m X 2.10m meten en 3.20m diep zijn.

Afb. 7. Plan van de werken aan de Van Cauwelaertstraat.

Het pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg zal met betonstraatstenen worden aangelegd met aan de oostzijde een haag (Afb. 8). Ook hier worden er rioleringswerken gepland.

Afb. 8. Plan van de werken aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel.

Verder worden ook de eerste 50 meter van de Dreef onderworpen aan de werkzaamheden (Afb. 4). De riolering en ondergrondse leidingen zullen hier worden heraangelegd. De straat zelf zal aangelegd worden met gebakken straatstenen.

Er zijn geen gegevens bekend met betrekking tot de milieuhygiënische situatie van het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	Wegenis-en rioleringswerken
Wijze fundering:	Geen
Onderkeldering:	Nee
Diepte bodemverstoring:	Bestrating: 20cm –mv Kabels en leidingen: 70cm –mv Riolering : 400cm –mv Overstorten: Variabel, max. 320 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	14500-14575 m2
Verwachte wijziging grondwaterstand:	Geen
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	Zie afbeelding 4-8
Toekomstige ligging verharding:	Zie afbeelding 4-8

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.1.4 Juridisch kader

Artikel 5.4.1. (01/06/2016- 22/02/2017)

Een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 wordt bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem toegevoegd in volgende situaties:

- 1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;*
- 2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;*
- 3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.*

Voor de toepassing van het eerste lid, 2° en 3°, op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning wordt van die verplichting vrijgesteld:

- 1° indien de aanvraag betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;*
- 2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden;*
- 3° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites.*

De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.

Voor de toepassing van het derde lid, 3°, op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem kan een archeologienota indienen die in het kader van een vorige vergunningsaanvraag is bekrachtigd, als de stedenbouwkundige vergunning betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de werken omschreven in de bekrachtigde archeologienota.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning. Op basis van de ligging van het plangebied geheel in een nog niet vastgestelde zone, geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota bij bodemingrepen groter dan of gelijk aan 1000 m², waarbij het perceeloppervlak groter of gelijk aan 3000 m². Aangezien de geplande ingrepen in het te ontwikkelen gebied in totaal een oppervlakte van 14500-14575 m² beslaan, en daarmee de maximale onderzoeksgrenzen worden overschreden, dient de initiatiefnemer een archeologienota te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld.³ Indien dit het geval is wordt deze archeologienota bekrachtigd en toegevoegd aan de vergunningsaanvraag. In het kader van dit proces heeft het in deze archeologienota beschreven onderzoek plaatsgevonden.

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 2.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.⁴

³ <https://geo.onroerenderfgoed.be>

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016

De eventuele vondsten en bijhorende documentatie die tijdens het archeologisch onderzoek worden verzameld, zullen voorlopig worden bewaard bij Vlaams Erfgoed Centrum bvba. Na afronding van het totale onderzoek zullen de vondsten en data worden overgedragen.

1.1.5 Doelstelling en vraagstelling

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:

- Tertiaire kaart
- Quartairgeologische kaart 1:50.000
- Geomorfologische kaart
- Bodemkaart 1:50.000
- Bodemgebruikskaart
- Bodembedekkingskaart
- Erosiekaart
- Hoogteverloopkaarten
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen

Archeologische gegevens:

- Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Historische gegevens:

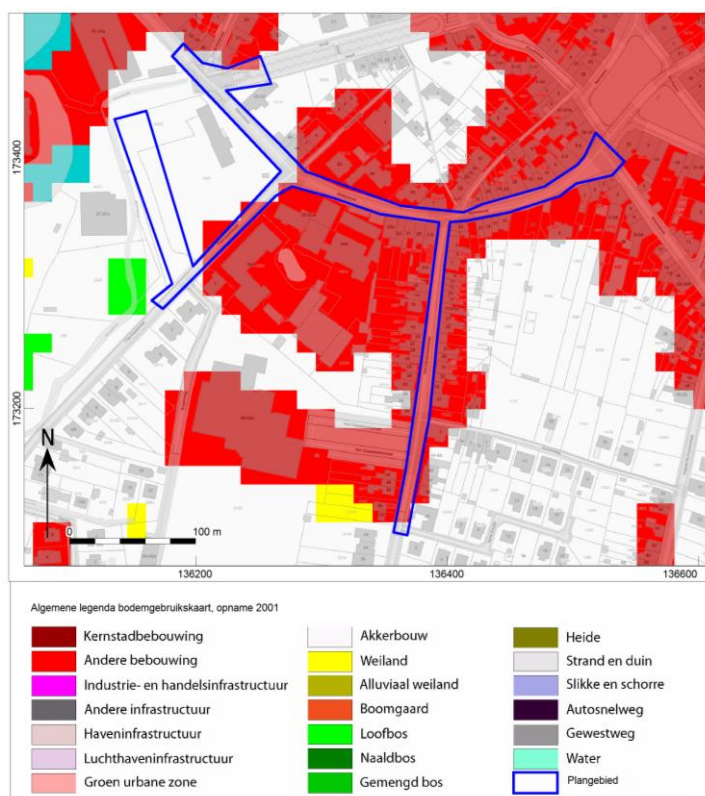
- Kadasterplan
- Fricx kaarten uit 1712
- Ferraris kaarten uit 1771-1778
- Atlas der buurtwegen 1840-1850
- Vandermaelenkaart 1846-1854
- Topografische Militaire Kaart 1850-1864
- Topografische kaart
- Luchtfoto's 1979-2012
- Orthofoto's
- Archeologische luchtfoto's

Externe partijen:

- Regio-experts
- Literatuur
- Amateurarcheologen en heemkundekringen
- Nutsmaatschappijen
- Iconografische bronnen
- Toponymie
-

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Huidige gebruik

Afb. 9. Bodemgebruikskaart van het plangebied.

Het plangebied strekt zich uit over de Statiesstraat, 't Serclaesstraat, Van Cauwelaertstraat, Dreef, en een pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg. Uitgezonderd het pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg dat onverhard is, zijn al deze wegen verharde wegen. Het plangebied beperkt zich ook het pad en deze wegen. Aan de noordwestelijke zijde van de 't Serclaesstraat is het gemeentelijk park Kruikenburg gelegen. De naam van dit park komt van kasteel Kruikenburg, dat in dit park gelegen is. In dit kasteel is vandaag de Sint-Jozefsinstituut Ternat gehuisvest.

1.2.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

Bron	Informatie
Tertiaire kaart ⁵	Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)
Quartaargeologische kaart 1:50.000 (afb. X) ⁶	<u>Noordelijkste punt van het oostelijke deel van het tracé en noordwesten van kruising Statiesstraat en Van Cauwelaertstraat:</u> Profieltype 3; Fluviale afzettingen uit het laat-pleistoceen met daarom mogelijk eolische afzettingen uit het laat-pleistoceen tot vroeg-holocene

⁵ De Geyter 1999; Laga et al 2001.

⁶ <http://www.geopunt.be/kaart>.

Bron	Informatie
	<u>Zuidoosten van kruising Statiesstraat en Van Cauwelaertstraat:</u> Profieltype 2; Eolische afzettingen uit het laat-pleistoceen en mogelijk vroeg-holoceen <u>Deel pad tussen 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg:</u> Profieltype 3a; Fluviale afzettingen uit het laat-pleistoceen met daarop mogelijk eolische afzettingen uit laat-pleistoceen of vroeg holoceen. De bovenste laag wordt gevormd door fluviale afzettingen uit het holoceen
Geomorfologie ⁷	Denderbekken
Bodemkaart 1:50.000 ⁸	<u>Overwegend:</u> Bebouwde zone (OB) <u>Zuidelijke deel Van Cauwelaertstraat:</u> Matig droge zandleembodem met textuur B horizont (Lca1) <u>Stuk Statiesstraat tussn Dreef en 't Serclaesstraat, Zuidwestelijke deel 't Serclaesstraat en deel pad tussen 't Serclaesstraat en kasteel van Kruikburg:</u> Matig droge zandleembodem zonder profiel (Lcp) <u>Noordoostelijke deel van pad tussen 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg:</u> natte leembodem zonder profiel (Aep) <u>Deel van Statiesstraat voorbij Dreef en noordelijke deel pad tussen 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg:</u> Opgehoogde zone (ON)
Reeds verrichte boringen ⁹	<u>Proefnummer kb31d87w-B423:</u> *0-2.60m: aanvulling of vergraving *2.60m-12m: quartaire afzettingen *12m-15m: Formatie van Kortrijk
Hoogtekaart ¹⁰	21,5-25 TAW
Bodemerosie ¹¹	Medium erosiegevoelig

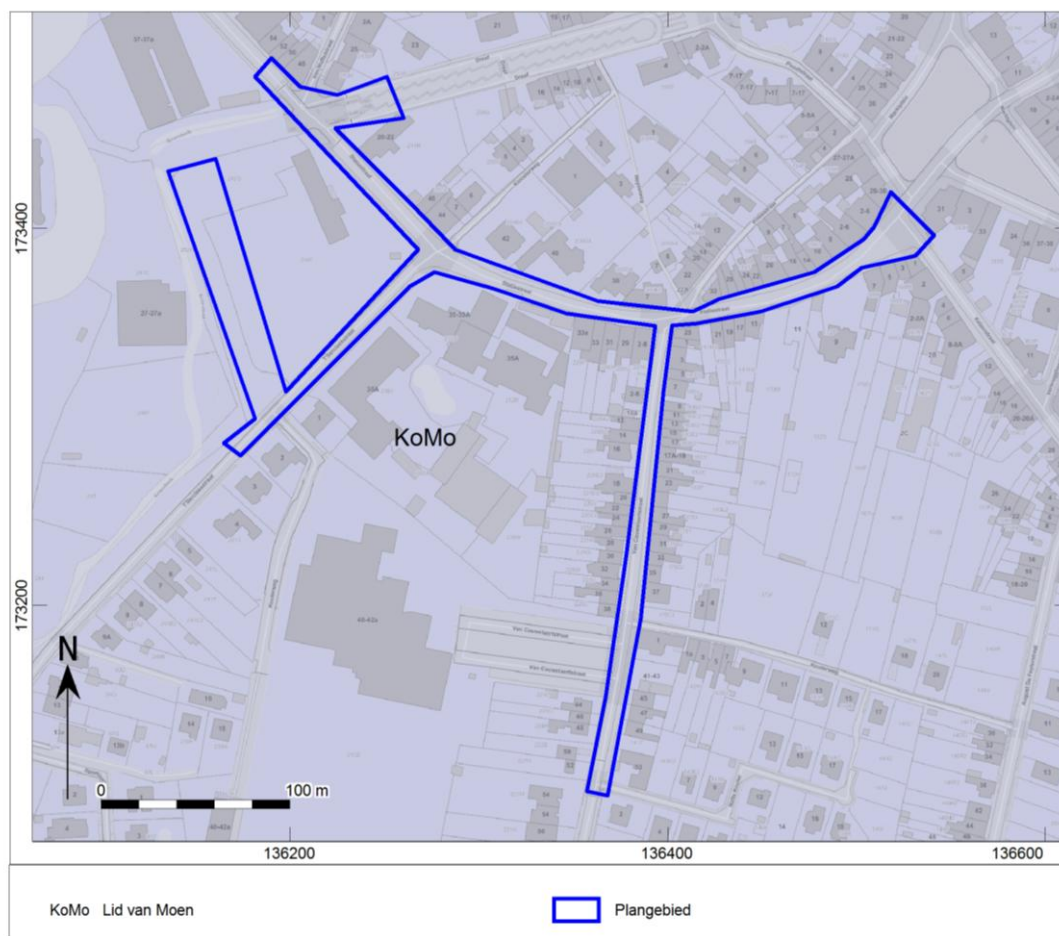
⁷ <http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekken/denderbekken>.

⁸ <http://www.geopunt.be/kaart>.

⁹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹⁰ <http://www.geopunt.be/kaart>.

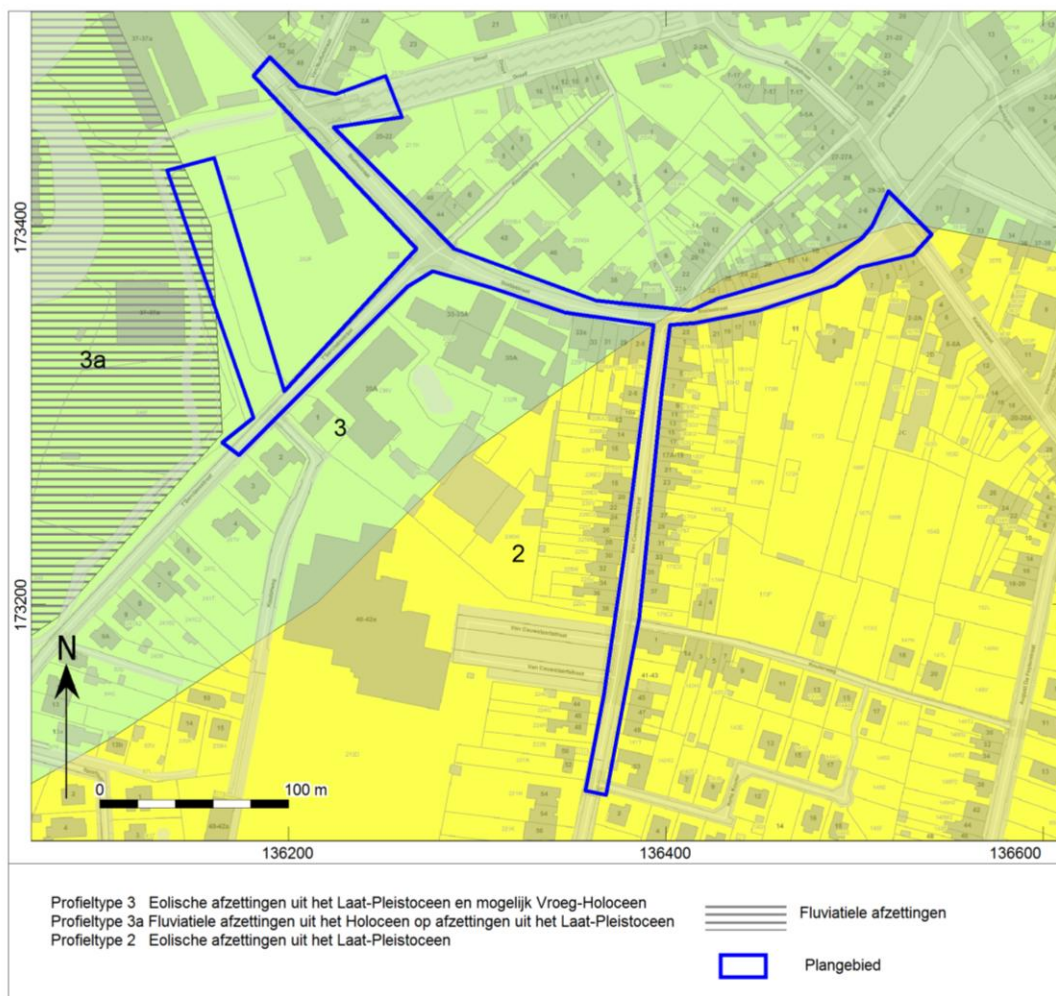
¹¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

Afb. 10. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.

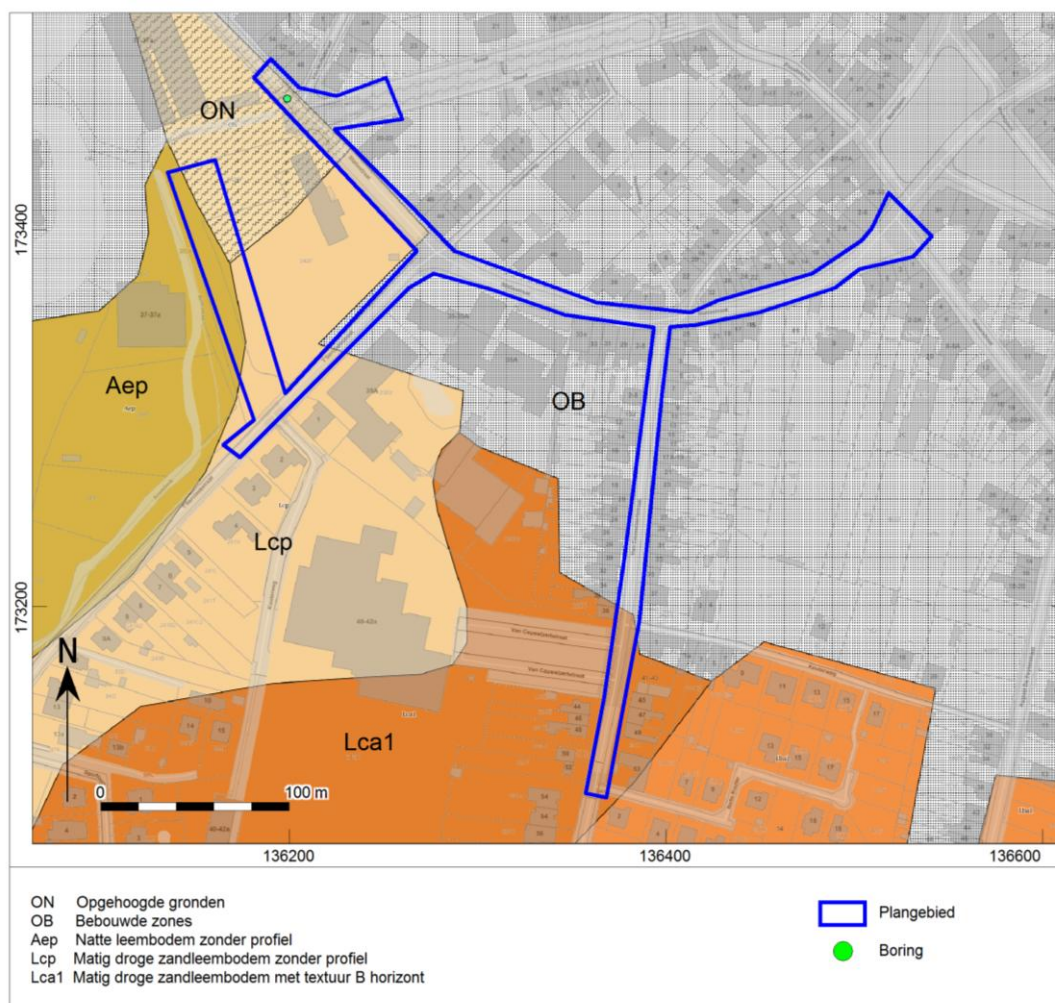
Het plangebied valt volledig binnen het Lid van Moen (Afb. 10). Het lid van Moen is een onderdeel van de Formatie van Kortrijk. Deze formatie werd gevormd in het eoceen en bestaat uit heterogene mariene afzettingen van kleiige siltlagen waarin zandlagen voorkomen.¹² De klei van Moen kan bestempeld worden als een magere klei. Deze klei werd in het verleden dan ook vaak gebruikt voor het bakken van baksteen en dakpannen.

¹² De Geyter 1999; Laga et al 2001.

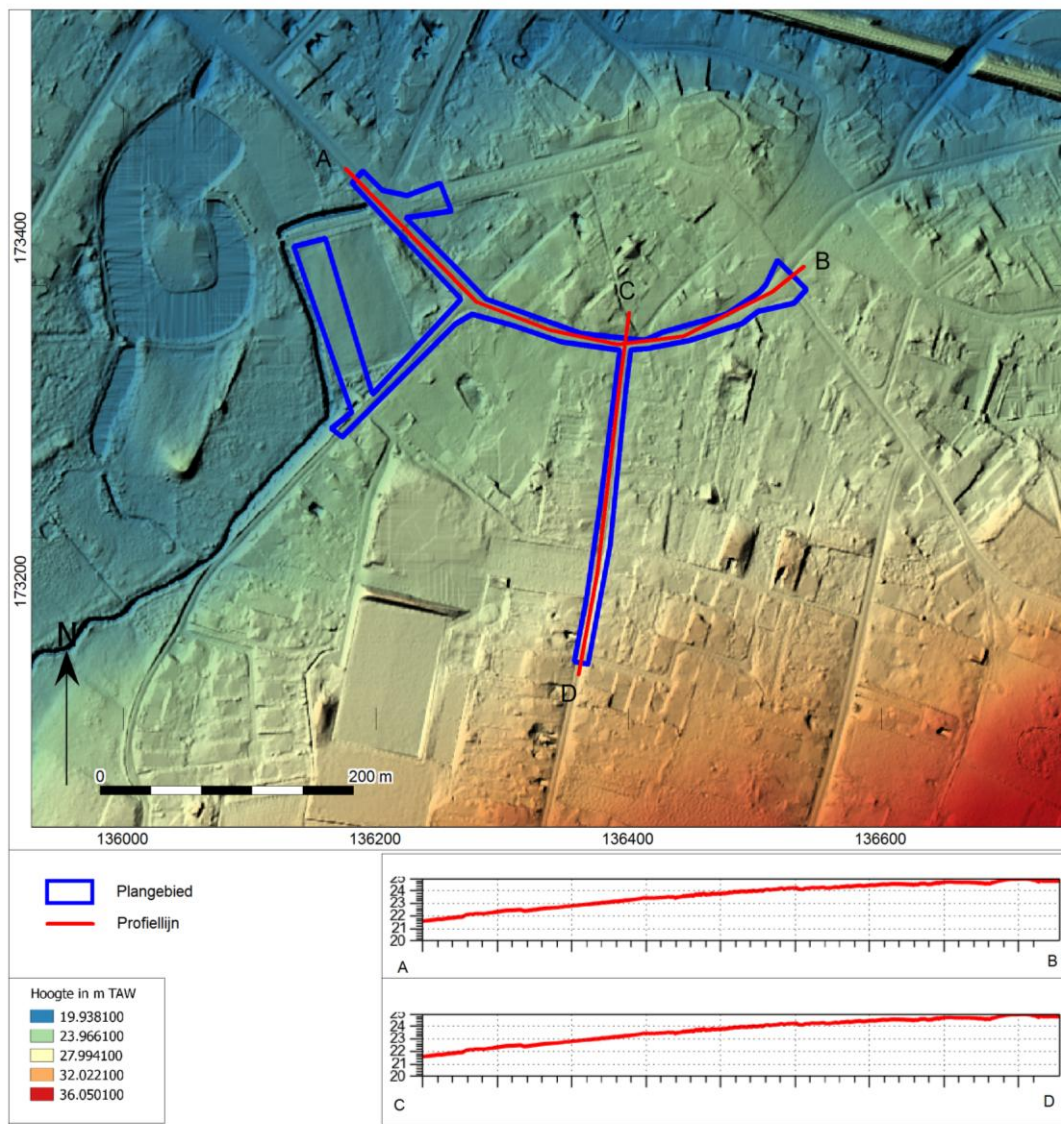
Afb. 11. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.

Het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit twee profieltypes (Afb. 11). Ten noordwesten van de kruising van de Statiestraat en de Van Cauwelaertstraat bevindt zich profieltype 3: Eolische afzettingen uit het laat-pleistoceen en mogelijk vroeg-holoceen. De onderste quartaire afzetting wordt hier gevormd door fluviale afzettingen. Dit profieltype komt ook terug in de uiterste noordelijke punt van het oostelijke deel van het tracé. Ten zuidoosten van de kruising tussen de Statiestraat en de Van Cauwelaertstraat bevindt zich profieltype 2: Eolische afzettingen uit het laat-pleistoceen. In de noordoosthoek van het pad tussen de 't Serclaesstraat en het Kasteel van Kruikenburg bevindt zich nog een kleine strook profieltype 3a: Een fluviale afzetting uit het holoceen op afzettingen uit het laat-pleistoceen.

Afb. 12 Het plangebied op de bodemkaart.

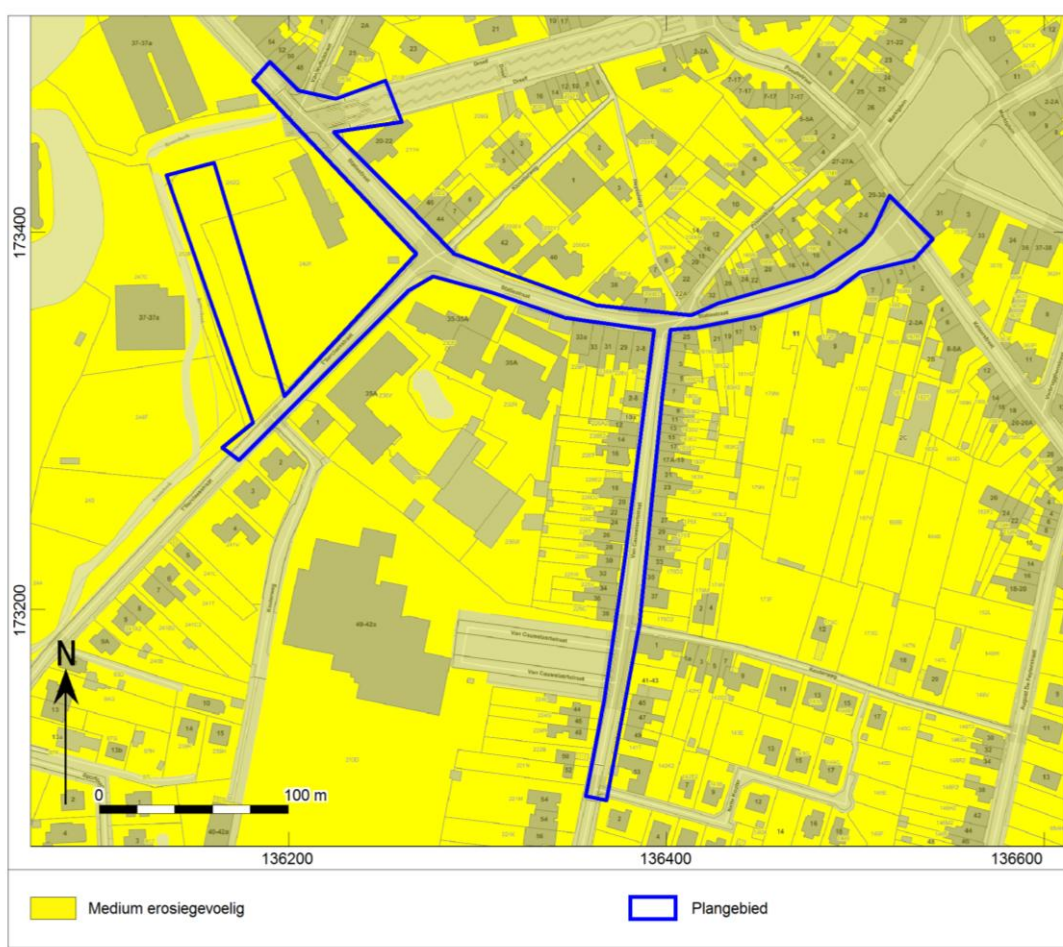
Het grootste deel van het plangebied bestaat uit bebouwde zones (Afb. 12). Op welke bodems deze zich bevinden is niet duidelijk. Het zuidelijke deel van de Van Cauwelaerstraat binnen het plangebied is een matig droge zandleembodem met textuur B horizont. Het stuk van de statiestraat tussen de 't Serclaesstraat en de Dreef bestaat uit een matig droge zandleembodem zonder profiel. Hetzelfde geldt voor het zuidwestelijke deel van de 't Serclaesstraat en een deel van het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel van Kruikburg. Het noordoostelijke deel van dit pad bestaat uit een natte leembodem zonder profiel. Deze bodem volgt de loop van een stroompje dat in de achttiende eeuw is gedempt en kan mogelijk hierdoor verklaard worden. Ten slotte is het noordelijke deel van dit pad, alsook het deel van de Statiesstraat voorbij de Dreef een opgehoogde zone.

Afb. 13. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) en hoogteverloop van het terrein.

De gemeente Ternat is gelegen in het Denderbekken. Op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen zien we dan ook dat het gebied waarin het plangebied ligt naar het noordwesten, richting de Dender, afhelt (Afb. 13).

Aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel Kruikenburg is een duidelijk afgelijnde rechthoek te zien. Dit is een sportterrein dat in het laatste kwart van de vorige eeuw werd aangelegd.

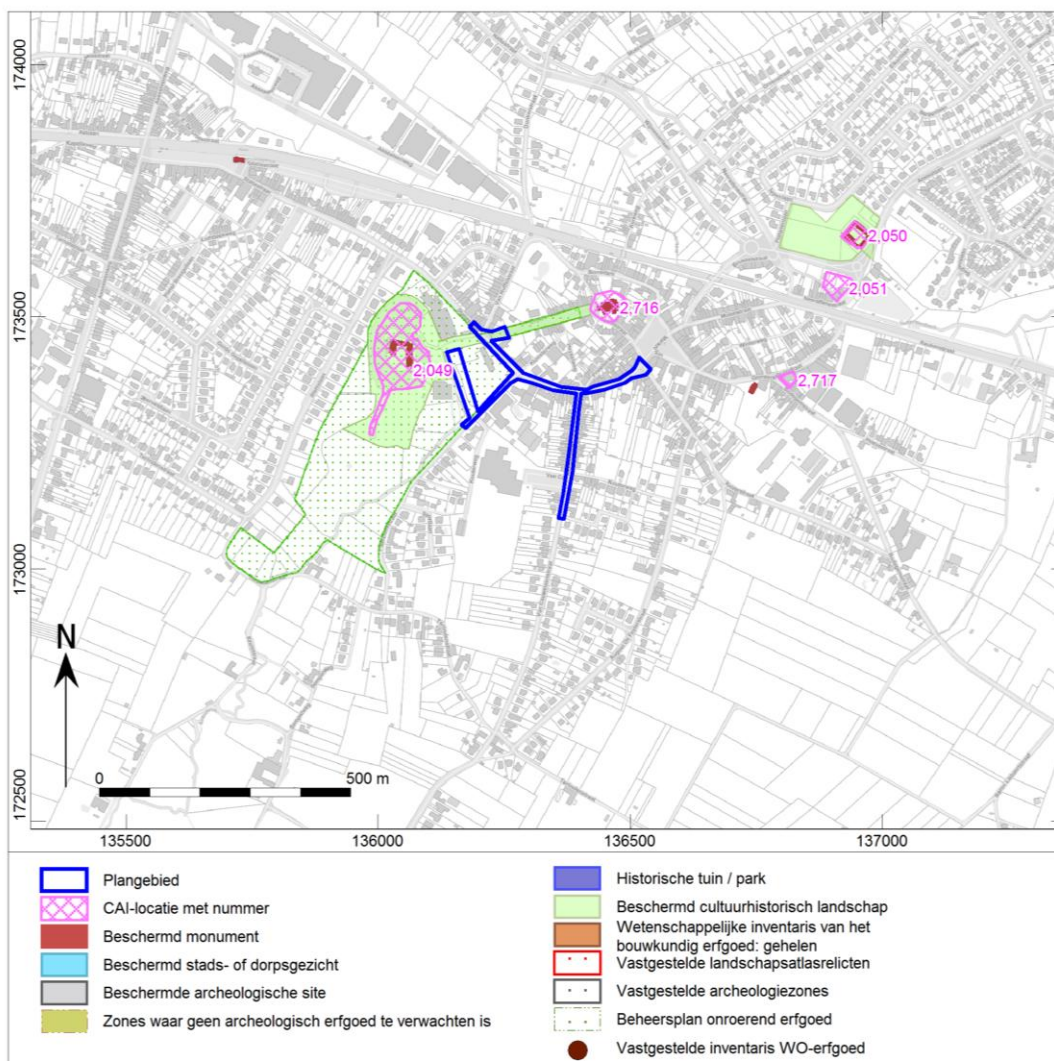

Afb. 14. Het plangebied op de Bodemerosiekaart.

Uit de bodemerosiekaart valt op te maken dat het gehele plangebied medium erosiegevoelig is (Afb. 14).

1.2.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (afb. 15):

Afb. 15. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	Afstand t.o.v. plangebied	Datering	Omschrijving
2049	Ca. 63m	Late middeleeuwen	Ringwalburcht Kruikenburcht
2050	Ca. 465m	Late middeleeuwen	Bakstenen alleenstaande hoeve
2051	Ca. 530m	Late middeleeuwen	Watermolen van Cruyckenbosch
2716	Ca. 109m	Late middeleeuwen	Sint-Gertrudiskerk
2717	Ca. 213m	Late middeleeuwen	Kasteel de Mot

In het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. Deze archeologische contexten zijn allen terug te brengen tot de late middeleeuwen.

Ten noordwesten van het plangebied bevinden zich twee contexten die behoorde tot de hoeve “Hof ten Berg”, die eigendom was van de abdij van Groot-Bijgaarden. Het eerste deel betreft de eigenlijke hoeve. Deze alleenstaande hoeve die opgetrokken was uit baksteen was reeds bekend van kaartmateriaal en werd in 2011 aangesneden tijdens een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.¹³ Hieruit kon eveneens worden opgemaakt dat de twee huidige gebouwen de afbakening van het oude gebouw volgen. Aan de overzijde van de Brusselstraat bevindt zich de zogenaamde Watermolen van Cruykenbosch. Het binnengedeelte van deze watermolen is nog steeds bewaard. Deze molen was deel van Hof ten Berg, maar is in tegenstelling tot de eerste niet onderworpen aan archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem.

Het centrum van Ternat herbergt de resten van het mottekasteel “kasteel de Mot”. Dit mottekasteel met op-en neerhof werd gesloopt om er in 1719 een renaissancekasteel te vestigen. In 1830 werd dit verkocht aan de gemeente die er het gemeentehuis bouwde. In 2015 werden er werken aan het gemeentehuis uitgevoerd om er een nieuwe cisterne te plaatsen. Amateur historicus Guido Van Cauwelaert meende hierbij restanten van de originele motte te ontwaren, maar zijn bevindingen werden niet archeologisch getoetst.

De contexten van de Sint-Gertrudiskerk en Kasteel Kruikenburg zullen in de bouwhistorische schets besproken worden.

1.2.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Historische situatie

Historisch gezien dateert de eerste gekende vermelding van het grondgebied van Ternat uit 877. Het betreft een vermelding dat *Wambacem*, de huidige deelgemeente Wambeek, eigendom was van de Sint-Gertrudis abdij in Nijvel. De eerste melding van Ternat zelf vinden we enkele eeuwen later terug, in 1112 waar het in een document door bisschop Odo van Kamerijk als *Nath* wordt beschreven en als onderdeel van de parochie Wambeek geldt, en bijgevolg eveneens eigendom was van de Sint-Gertrudis abdij. Ten laatste in de twaalfde eeuw werd er op het grondgebied van Ternat een wachttoret gebouwd waar later het kasteel van Kruikenburg gebouwd zal worden. Ternat, deel van het Hertogdom Brabant, ligt immers net op de grens met het graafschap Vlaanderen. Op dat moment maakt Ternat uit van de heerlijkheid Kruikenburg die naast Ternat ook nog de huidige deelgemeenten Wambeek en Sint-Katherina-Lombeek bevat. Aan het begin van de 13^e eeuw valt de heer van Wezemaal de heerlijkheid binnen en eigent zich deze toe bij de rest van zijn gebied. Hij wordt hierin gesteund door de hertog van Brabant die op deze manier de groeiende macht van de Sint-Gertrudis abdij een halt tracht toe te roepen. In 1268 splitst Ternat zich af van de parochie Wambeek en wordt het een volwaardige zelfstandige parochie. Hiermee gepaard wordt de bestaande kapel opgewaardeerd tot een volwaardige kerk: de Onze-Lieve-Vrouw kerk. De geslacht van de heren van Wezemaal geraakt echter in financiële moeilijkheden, waardoor ze zich in 1381 genoodzaakt zien de heerlijkheid terug te verkopen. De nieuwe eigenaar wordt Everaard 't Serclaes. Deze ridder had in 1365 een aanval geleid die ervoor zorgde dat Brussel, dat sinds 1356 in handen van de graaf van Vlaanderen Brussel was, terug toebehoorde aan de hertog van Brabant. Onder zijn bewind wordt het kasteel van Kruikburg gebouwd, waarin hij ook zijn intrek neemt. Na een dispuut met de kasteelheer van Gaasbeek, stuurt deze laatste in 1388 enkele vertrouwelingen op Everaard 't Serclaes af, die hem omsingelen en zijn handen en tong afhakken. Ridder 't Serclaes sterft vijf dagen later waarna zijn zoon hem opvolgt als heer van Kruikburg. De aanwezigheid van het hof van Kruikenburg zorgt ervoor dat Ternat, ondanks de armere gronden, stilaan een prominentere positie dan Wambeek krijgt.

De heerlijkheid van Kruikburg blijft in handen van het geslacht 't Serclaes totdat de heer van Kruikburg samen met zijn broer in 1448 veroordeeld wordt voor de moord op Karel Loys. Als straf werd al hun bezit verbeurd verklaard. Halverwege de vijftiende eeuw kan Maria de Geyn, achterkleindochter van de laatste

¹³ Reyns et al 2011.

heer van Kruikburg de heerlijkheid echter terug opkopen. Door haar huwelijk met Karel van Fourneau in 1562 komt de heerlijkheid in het bezit van de familie Fourneau. In 1643 wordt Phillipus Franciscus de Fourneau to baron verheven, waarna in 1662 de heerlijkheid Kruikenburg tot een graafschap wordt verheven.

Met de komst van het Franse regime wordt het feodale systeem opgeheven en het graafschap Kruikenburg wordt omstreeks 1795 omgevormd tot de gemeente Ternat. Ondanks de belangrijkere positie die het al eeuwenlang bekleedde dankzij de aanwezigheid van het hof van Kruikenburg, kan Ternat zich hierdoor pas echt loswrikken van het patronaat van Wambeek. Tijdens de slag bij Waterloo strijd Hendrik de Fourneau, graaf van Kruikenburg aan de zijde van Willem I, prins van Oranje tegen Napoleon. De twee raken bevriend en Hendrik de Fourneau schopt het uiteindelijk tot luitenant-generaal van Nederland. Wanneer België in 1830 onafhankelijk wordt geraakt deze door zijn Nederlandse sympathieën in een lastig parket waardoor de familie Fourneau zich genoodzaakt ziet naar het noorden te vluchten.

Bouwhistorische schets

In de omgeving van het plangebied zijn verscheidene historische gebouwen terug te vinden. In de buurt van het plangebied onderscheiden we enerzijds negentiende-eeuwse woningen en anderzijds twee gebouwen uit de late middeleeuwen.

Kasteel Kruikenburg¹⁴ (afstand tot plangebied ca. 63m)

Sinds ten laatste begin twaalfde eeuw wordt er op deze locatie een wachttoren gebouwd om het grondgebied te verdedigen tegen mogelijke invallen van de graaf van Vlaanderen. Wanneer in 1381 ridder Everaard 't Serclaes de heerlijkheid Kruikenburg koopt van de heer van Wezemaal, besluit hij op deze locatie zijn kasteel te bouwen. Aan het begin van de vijftiende eeuw is de bouw het kasteel rond. Het kasteel volgt het typische patroon van middeleeuwse waterburchten, namelijk een U-vormige plattegrond met een massieve, vierkante poorttoren in de noordelijke vleugel en drie ronde torens uitspringend in de oostelijke lange vleugel.

De ronde torens hebben een bovenbouw met zandstenen korbelen en hebben een leistenen kegeldak. In de torens bevinden zich schietgaten en gedichte kloosterkozijnen. De vierkante toren heeft een tentdak dat bedekt is met leien. Een spitsvormige deur in deze toren vormt de ingang van het kasteel. Deze kan worden bereikt via een stenen brug over de slotgracht. Iconografisch materiaal uit 1706 toont aan dat er vroeger een houten brug, die waarschijnlijk werd voorgegaan door een ophaalbrug, was. Deze gravure toont eveneens een vierkante toren net buiten het kasteel. Deze toren is waarschijnlijk de oude wachttoren die op een later tijdstip is afgebroken. Ook is er een tweede, kleinere toren die waarschijnlijk als duiventoren fungeerde zichtbaar.

Het kasteel werd opgetrokken uit baksteen en zandsteen. Oorspronkelijk bevatte het kleine ramen, maar deze werden in de achttiende eeuw, naar classicistische stijl, naar meer uitgewerkte vormen zoals steekboogvensters omgevormd. De exacte datum van deze verbouwingen is onzeker, maar 1714 en 1766 worden als mogelijke kanshebbers naar voren geschoven. De westvleugel werd omgevormd tot koetshuis, hetgeen de bouw van de karakteristieke rondboogpoorten met zich meebracht. Dit gebeurde waarschijnlijk tijdens de negentiende eeuw. De slotgracht werd hergraven zodat deze niet tot tegen de muren van het kasteel kwam. Dit gebeurde waarschijnlijk gelijktijdig met de classicistische verbouwingen uit de achttiende eeuw.

In 1960 neemt het Sint Jozefsinstituut van Ternat zijn intrek in het kasteel. Deze verandering bracht de sloop van het noordelijke deel van het park met zich mee. Deze school is tot op heden in kasteel Kruikenburg gehuisvest.

¹⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40692>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134779>

Het kasteel is sinds 12 juli 1951 een beschermd monument, terwijl het omliggende park sinds 5 december 1962 als beschermd cultuurhistorisch landschap geldt.

Herenhuis¹⁵ (gelegen aan de kruising van de Dreef en de Statiestraat)

Dit herenhuis dateert uit het eerste kwart van de negentiende eeuw. Dit bakstenen gebouw bestaat uit twee bouwlagen en telt acht traveeën. Bovenaan heeft het een met pannen bekleed schilddak dat twee houten dakkapellen en een ruiter bevat. Het heeft rechthoekige vensters met lateien en arduinen lekdrempels. De rechthoekige deur is met arduin omlijst en wordt geflankeerd door twee liggende sfinxen. Langs beide kopse zijden is er een recent bijgebouw gebouwd.

Dorpswoning¹⁶ (gebouwd op de kruising van de Dreef en de Statiestraat)

Deze dorpswoning stamt uit de negentiende eeuw. De gevel is gecementeerd en bevat een rechthoekige arduinen deur. De ramen zijn eveneens rechthoekig en zijn voorzien van lekdrempels.

Burgerhuis¹⁷ (gelegen aan de Dreef)

Dit negentiende-eeuwse burgerhuis is opgetrokken uit bepleisterde gevels en is afgedekt met een schilddak met pannen. Het burgerhuis heeft twee bouwlagen en vijf traveeën. De rechthoekige vensters bevatten lekdrempels. Het gebouw is geflankeerd door bijgebouwen met rondgebouwen.

Parochiekerk Sint-Gertrudis¹⁸ (afstand tot plangebied ca. 109m)

In 1268 werd Ternat een eigen parochie. Dit bracht met zich mee dat de reeds bestaande kapel opgewaardeerd werd tot een kerk. Het jaartal 1627 boven de zuidoostelijke zuil van het middenschip herinnert aan de voltooiing van grote uitbreidingswerken die de kerk ruwweg tot zijn huidige compositie hebben gebracht. Tussen 1862 en 1868 werd de kerk volledig gerestaureerd onder toezicht van architect J. Van Ysendijck. In 1902 werden er renovaties uitgevoerd aan de noordkruisarm en de noordzijbeuk. Deze zorgden ervoor dat de oude kern van de kerk, die voorheen zichtbaar was, uit het zicht werd onttrokken. De basis voor deze uit zandsteen opgetrokken kerk in Brabantse Gotiek is een Latijns kruis. Aan de westkant bevindt zich een 50 meter hoge toren waarin een korfboogportaal gesitueerd is. Bovenop deze toren bevindt zich een naaldpits. Hoeksteunberen verzekeren de stabiliteit van deze toren. Aan de noordoosthoek van deze toren is nog een latere ronde toren geconstrueerd. Deze heeft bovenaan een kruik, zinspelend op het kasteel van Kruikenburg. De huidige overkapping van het schip dateert uit 1627 en bestaat uit kruisribgewelven. De zijbeuk aan de zuidelijke zijde bevat dwarskapellen met drielichtvensters. Het koor heeft eveneens drielichtvensters die tussen de steunberen geplaatst zijn.

Historische kaarten

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Fricx Kaarten ¹⁹	1712	Het plangebied bevindt zich tussen de Sint-Gertrudiskerk en kasteel Kruikemburg
Villaretkaarten ²⁰	1748	Statiestraat, 't Serclaesstraat en Van Cauwelaertstraat reeds aanwezig
Ferraris kaarten ²¹	1771-1778	Bebouwing situeert zich voornamelijk aan Statiestraat. Rest van de wegen van het plangebied situeren zich in akker-of weiland
Atlas der buurtwegen ²²	Ca. 1840-1850	Gelijkaardige situatie Ferraris kaarten. Kouterweg wordt voor het eerst vermeld

¹⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40697>

¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40698>

¹⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40699>

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40691>

¹⁹ Fricx 1712.

²⁰ Villaret 1748.

²¹ Ferraris 1771-1778.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Vandermaelen kaarten ²³	1846-1854	Gelijkaardige situatie Atlas der buurtwegen
Poppkaarten	Na 1842	Gelijkaardige situatie Vandermaelen kaarten. Statiestraat heette Brusselstraat.
Topografische Militaire Kaart ²⁴	1860-1873	Bebouwing langsheen het plangebied neemt toe
Topografische kaart ²⁵	1930	Bebouwing langsheen het plangebied neemt terug af
Luchtfoto ²⁶	1971	Van Cauwelaerstraat wordt opgewaardeerd van een pad naar een verharde weg.
Luchtfoto ²⁷	1979-1990	Bebossing in park Kruikenburg neemt toe. Op de Dreef worden er bomen aangeplant. Aan de kruising tussem Statiestraat en 't Serclaesstraat wordt een sportterrein aangelegd. Akkers tussen de 't Serclaesstraat en Van Cauwelaertstraat maken plaats voor publieke gebouwen en parkeergelegenheid
Luchtfoto ²⁸	2013-2015	Ten oosten van de Van Cauwelaerstraat is er naast de lintbebouwing ook nog een kleine verkaveling bijgekomen. Voorts is er ten zuiden van het gebouw van de sportdienst van de gemeente ook een voetbalveld bijgekomen.

Eugène Henri Fricx (1644-1730) kwam uit een Brusselse drukkersfamilie. Tussen 1706 en 1712 publiceerde hij 24 kaartbladen die het huidige Belgische grondgebied overdekken. De schaal van deze kaarten varieert tussen 1:110 000 en 1:120 000.²⁹ Hier op is te zien dat het plangebied zich tussen de dorpskern van Ternat gelegen is en kasteel Kruikenburg bevindt (Afb. 16). Het is gelegen aan een verbindingsweg die in noordoostelijke richting Ternat met Asse verbindt. In zuidwestelijke richting loopt deze weg naar een aantal kleinere dorpen waarvan Lombeek het eerste is. Het detailniveau van de Fricxkaarten laat niet toe om meer specifieke informatie over het plangebied te achterhalen.

²² onbekend 1840-1850.

²³ Vandermaelen 1846-1854.

²⁴ Kadaster 1850-1864.

²⁵ <http://www.cartesius.be>

²⁶ <http://www.geopunt.be/kaart>.

²⁷ <http://www.geopunt.be/kaart>.

²⁸ <http://www.geopunt.be/kaart>.

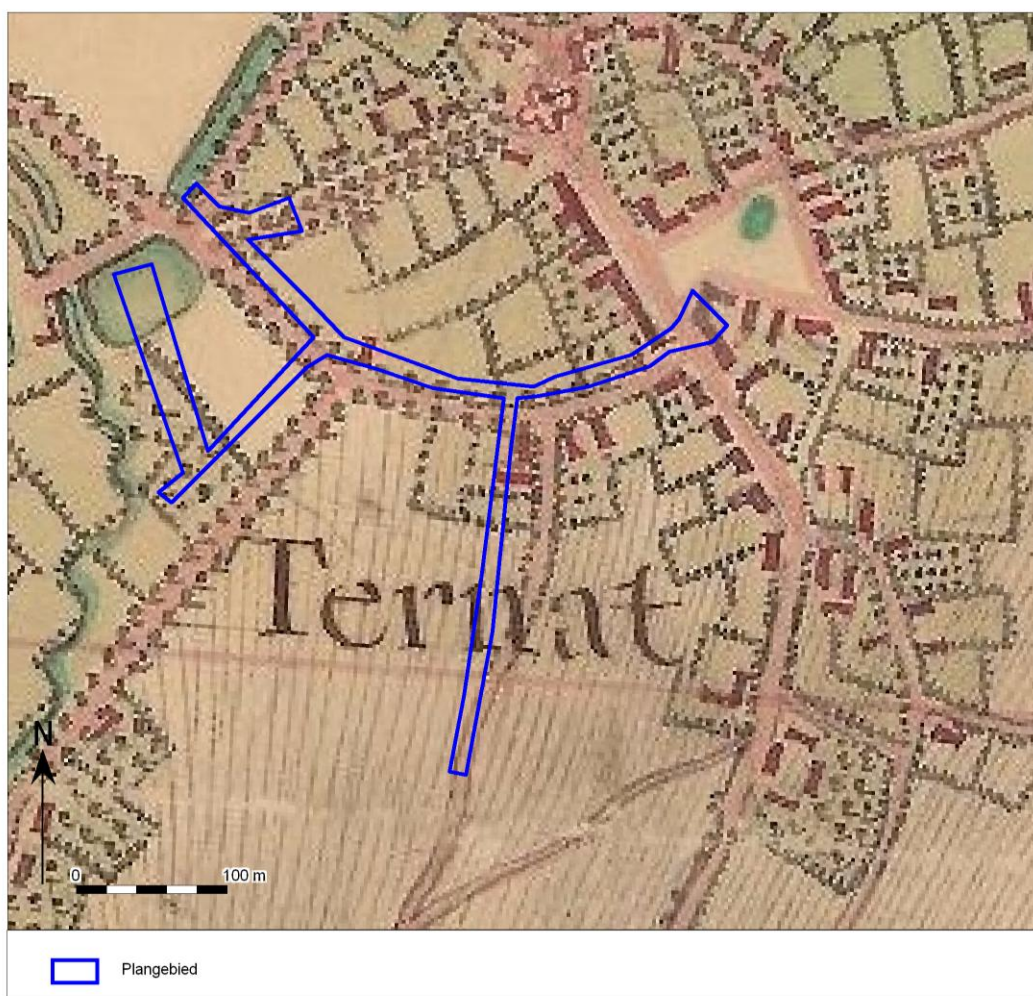
²⁹ <http://www.ngi.be/NL/NL1-4-3.shtm>

Afb. 16. Het plangebied op de Fricx kaart.

De *Cartes topographiques de la partie de Belgique comprise entre Gand et Tournay, Maestricht et Liège, levée par Villaret, ingénieur du roi*, of kortweg de Villaretkaarten, zijn een reeks kaarten die in opdracht van Lodewijk XV tussen 1745 en 1748 gemaakt werden. Oorspronkelijk was het de bedoeling om het volledige Belgische grondgebied op deze kaarten te vervatten, maar er werden slechts 84 van de geplande 105 geheel of gedeeltelijk afgewerkt, waarvan er nog eens drie verloren gingen. De kaarten werden door de gespecialiseerde militaire cartografen opgesteld op schaal 1:14400. Deze kaarten vormen de eerste gedetailleerde plannen van Ternat (Afb. 17). Hierop is te zien dat de meeste wegen die heraangelegd zullen worden reeds in deze periode aanwezig zijn.

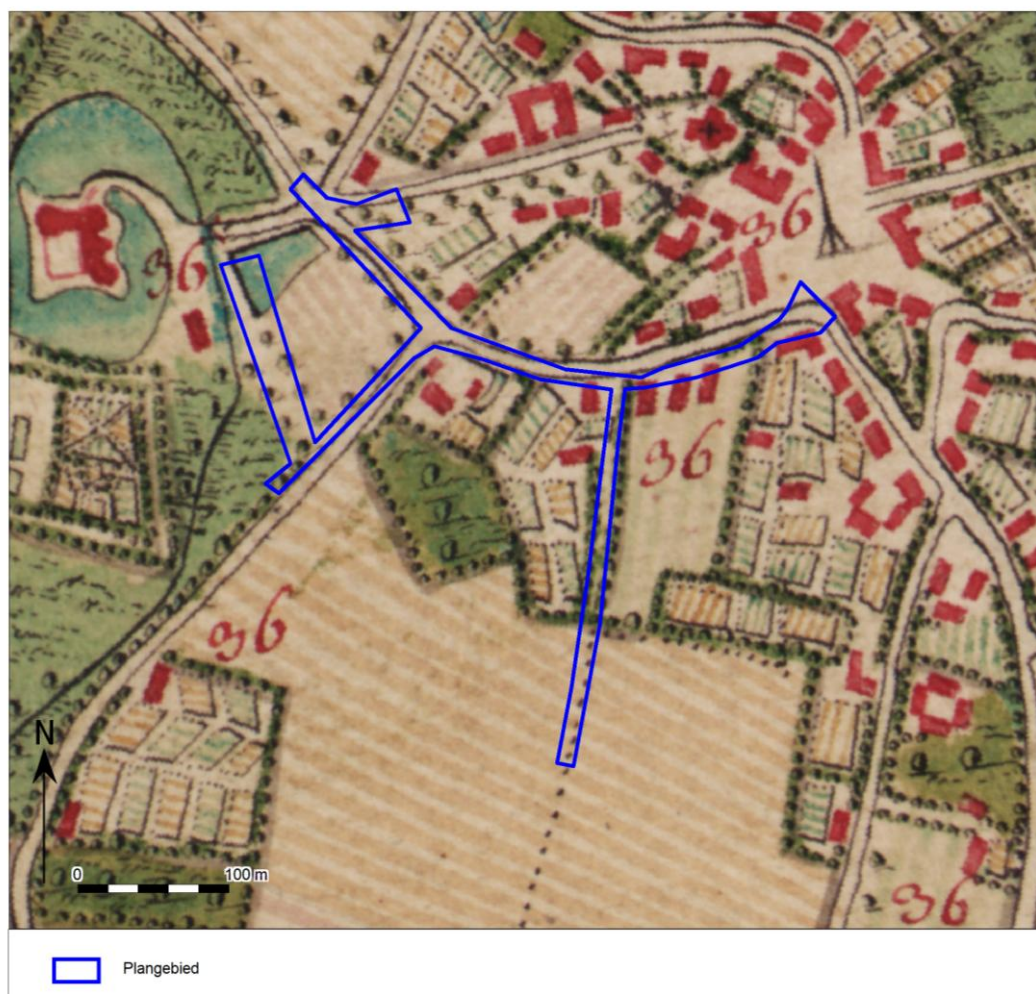
Op de Villaretkaarten is duidelijk zichtbaar dat Ternat tijdens deze periode uit een kleine kern gecentreerd rond de Sint-Gertrudiskerk bestond. Rondom deze kern bevonden zich een aantal moestuinen met verder buiten de kern voornamelijk weilanden en akkers. Ook kasteel Kruikenburg en de bijhorende slotgracht is duidelijk zichtbaar op deze kaarten. Bij het kasteel hoorde ook een vijver. Het zuidelijke deel van deze vijver oversnijdt het noordelijke deel van het huidige pad tussen het kasteel en de 't Serclaesstraat. Deze kaarten tonen geen torenconstructie buiten het kasteel. De oude toren die nog wel zichtbaar was op een gravure uit 1706 lijkt dus tussen 1706 en 1748 gesloopt werd.

Afb 17. Het plangebied op de Villaret kaart.

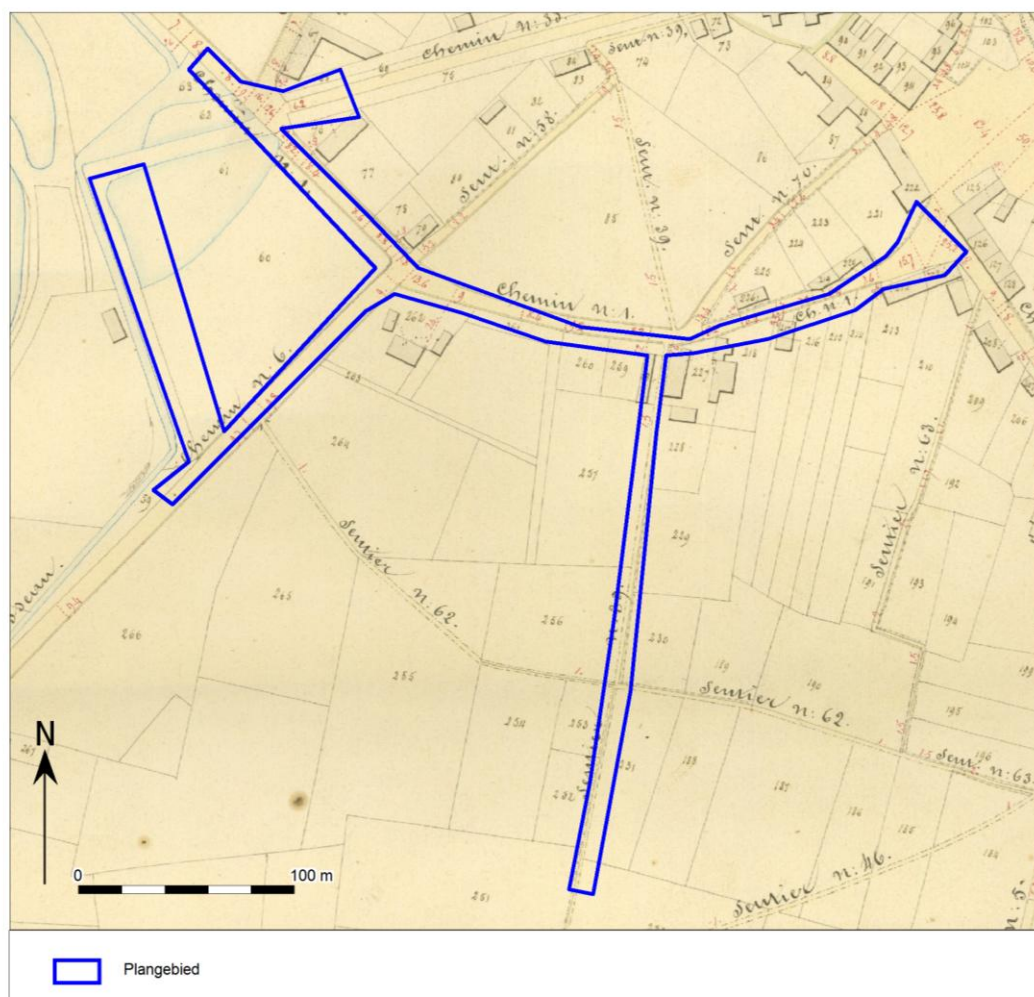
De Ferrariskaarten (Carte de Ferraris) zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Zij kwamen tussen 1771 en 1778 tot stand onder leiding van Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische en grootschalige kartering, zowel in "België" als in heel West-Europa.³⁰ De systematische afbeelding van de Ferrariskaart laat toe om het karakter van de wegen te achterhalen. De Dreef, Statiesstraat, en de 't Serclaesstraat zijn tijdens deze periode landwegen (Afb. 18). Het pad dat tussen de 't Serclaesstraat naar kasteel Kruikenburg loopt dat nog niet op de Villaretkaarten stond was in deze tijd een pad dat langs weerszijden omgeven was door bomenrijen. De Van Cauwelaertstraat was binnen de toenmalige bebouwde kern een landweg, die buiten deze kern verliep als een pad. Ten zuiden van het kasteel Kruikenburg werd er een park aangelegd.

³⁰ [Http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten](http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten).

Afb. 18. Het plangebied op de Ferrariskaart.

Circa 60 jaar later werd de Atlas der Buurtwegen uitgegeven (afb. 19). Dit is een verzameling van boeken met overzichts- en detailplannen, daterend van rond 1840. Hierop valt af te lezen dat het plangebied weinig significante veranderingen heeft ondergaan sinds de Ferrariskaarten. De bebouwing aan de Statiestraat lijkt afgenomen te zijn. Verder is er een pad bijgekomen die de 't Serclaesstraat en de Van Cauwelaertstraat met elkaar verbindt en zo verder loopt tot aan de August de Feyterstraat. Dit pad is de voorloper van de huidige Kouterweg.

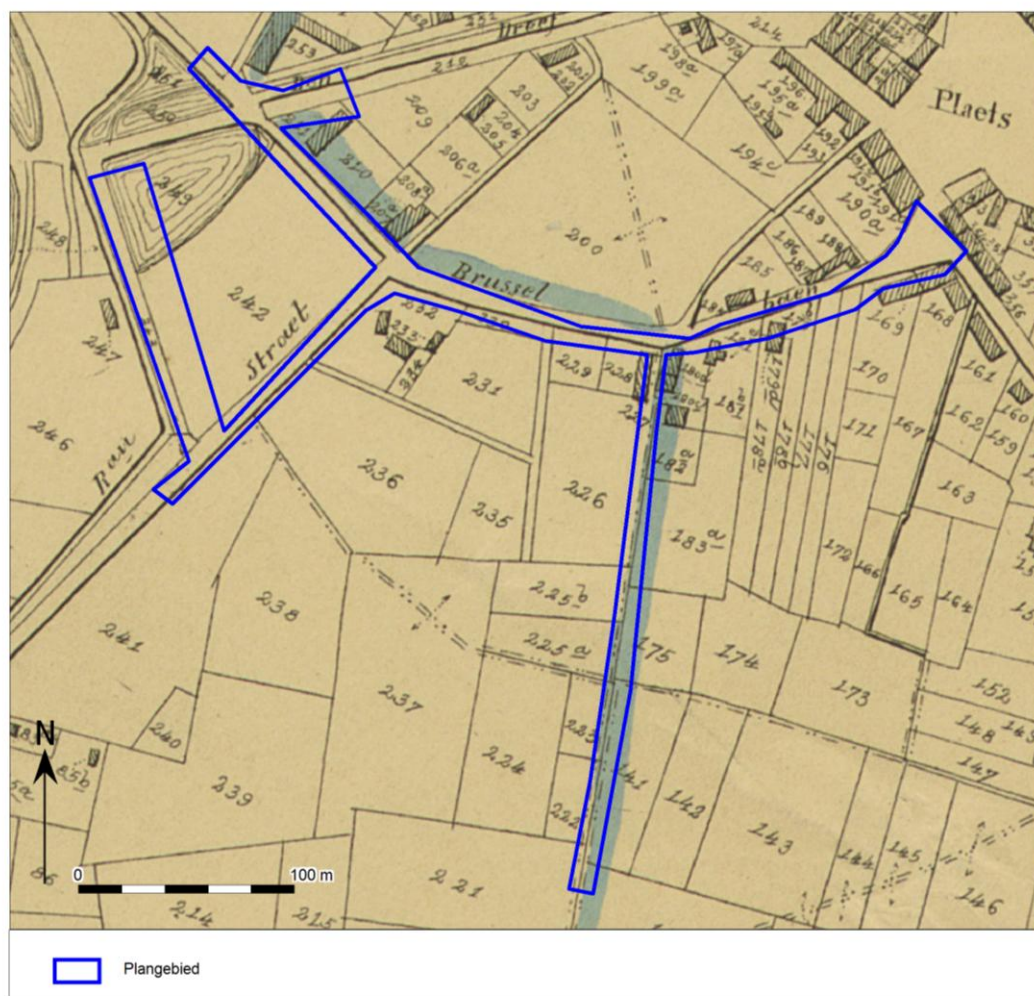
Afb. 19. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.

Een zestal jaar later zijn de Vandermaelenkaarten samengesteld. Dit is een verzameling historische kaarten gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Zijn "*Carte topographique de la Belgique*" is gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1: 20.000. Deze kaart bevat niet de detaillering die de Atlas der Buurtwegen wel heeft. Verder is er geen verschil zichtbaar met de situatie op de Atlas der Buurtwegen (Afb. 20).

Afb. 20. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.

Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Deze kaarten waren een gecommmercialiseerde versie van het toenmalig kadaster van België en bevatten vele gegevens over gronden en percelen. Nadat Philippe Vandermaelen al in 1836 toelating had gekregen om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen, kreeg ook Popp deze toelating in 1842. Door het overlijden van Popp werd zijn 'Atlas cadastral parcellaire de la Belgique' niet afgemaakt. Deze kaart brengt het kadaster duidelijk in beeld. Ook op deze kaart is de situatie gelijkaardig aan de vorige twee kaarten (Afb. 21). Zelfs de bebouwing aan de Statiestraat lijkt onveranderd gebleven. Aangezien de naam Statiestraat naar het station uit 1856 verwijst had deze voorheen een andere naam. Op de Popp-kaarten valt af te lezen dat deze de naam Brusselbaan droeg.

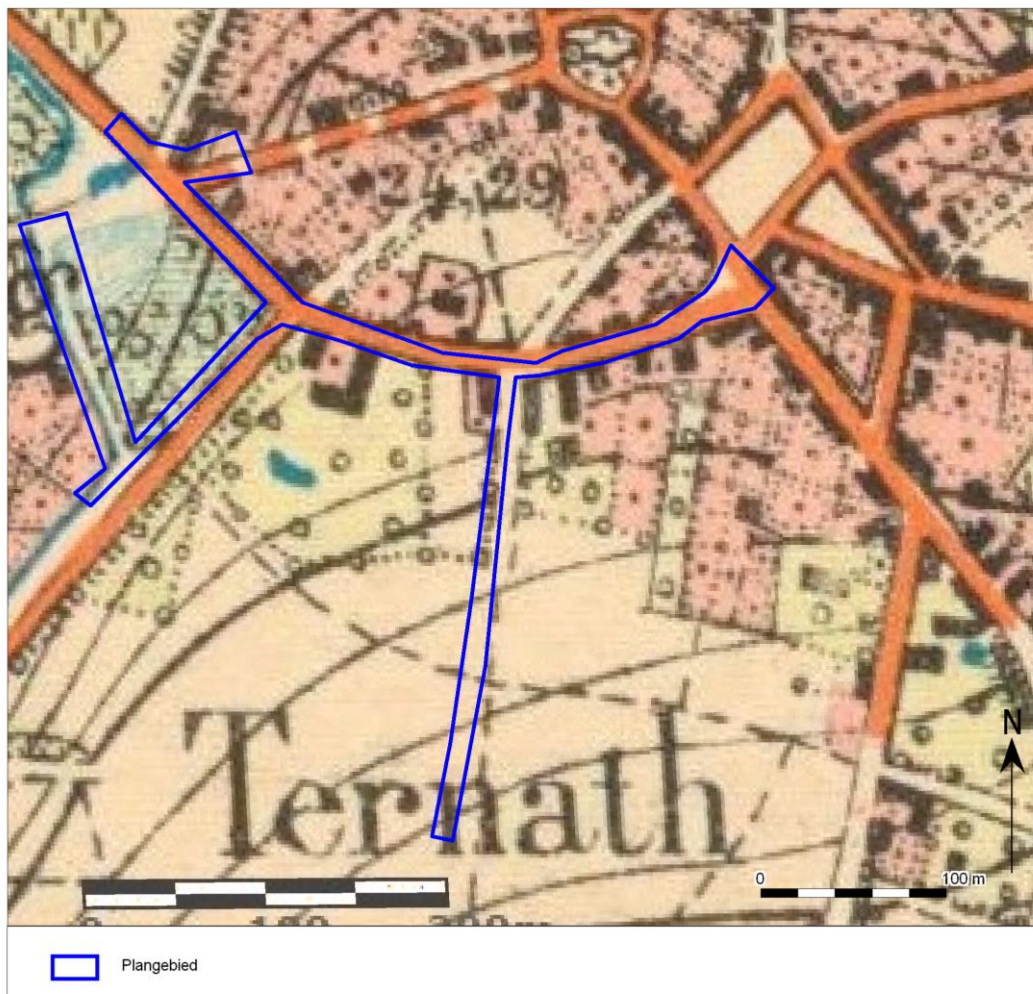
Afb. 21. Het plangebied op de Popp-kaarten.

Tussen 1860 en 1873 wordt de topografische kaart van het krijgsdepot samengesteld (afb. 22). Deze kaart is opgesteld op schaal 1:20000 en is de eerste topografische kaart die werd opgemeten en gewaterpast door de officieren van het krijgsdepot. Op deze kaarten staan ook isolijnen die intervallen van 50cm aanduiden. Op het plangebied zien we een dat er ten opzichte van de Popp kaarten de bebouwing in Ternat begint toe te nemen. Dit geldt zowel voor het centrum van het dorp, als de Statiestraat, 't Serclaesstraat en de Van Cauwelaertstraat. Verder is op deze kaart ook te zien dat de Van Cauwelaertstrat nog steeds geen verharde weg is in deze periode. Dit was ook al zichtbaar op de Vandermaelen kaarten, maar was niet te achterhalen op de Popp-kaarten.

Afb. 22. Het plangebied op de topografische kaart van het krijgsdepot.

In 1930 worden er nieuwe topografische kaarten aangemaakt (Afb. 23). Deze behouden de opbouw en de legende van de topografische kaarten van het krijgsdepot. Hierop valt te zien dat de bebouwing langsheen de Statiestraat is afgenomen ten opzichte van de vorige topografische kaart. Verder zijn er echter geen significante veranderingen te ontwaren in vergelijking met de vorige topografische kaart.

Afb.23. Het plangebied op de topografische kaart uit 1930.

Op een luchtfoto uit 1971 blijkt dat de bebouwing langsheen het gehele plangebied is toegenomen (Afb. 24). Buiten de dorpskern, of voor het plangebied de noordelijke zijde van de Statiestraat, wordt de bebouwing langsheen het plangebied lintbebouwing. Tussen deze stroken lintbebouwing bevinden zich voornamelijk akker. Dit was mogelijk voorheen reeds zo, maar dit valt niet op te maken uit de eerdere kaarten. Verder is op deze foto te zien dat de Van Cauwelaertstraat van een pad is opgewaardeerd naar een weg. De Kouterweg is echter wel nog steeds maar een veldpad.

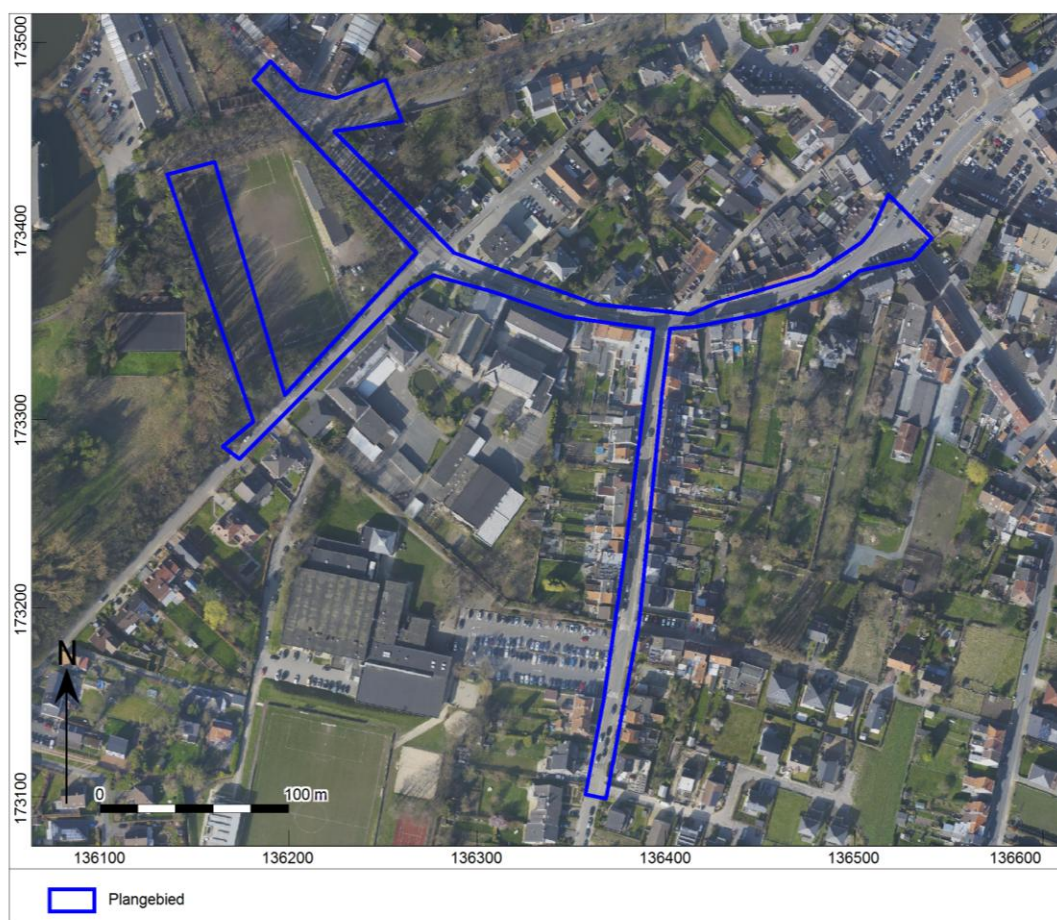
Afb. 24. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971.

Een luchtfoto genomen tussen 1979 en 1990 toont dat de bebossing in het park Kruikenburg is toegenomen (Afb. 25). Op de middenberm van de Dreef zijn eveneens extra bomen aangeplant. Het drassig gebied op de kruising van de 't Serclaesstraat met Statiestraat is omgevormd tot een sportterrein. Dit betekent ook dat de vijver is opgevuld. Tussen de 't Serclaesstraat en de Van Cauwelaertstraat valt op dat de akkers plaats hebben gebouwen van de sportdienst van de gemeente Ternat en de gebouwen van het jeugdhuis van Ternat. Hierbij hoort ook een parkeerplaats die te bereiken is vanuit de van Cauwelaertstraat.

Afb. 25. Het plangebied op een luchtfoto uit 1979-1990.

Een luchtfoto genomen tussen 2013 en 2015 stelt ten slotte de huidige situatie voor (Afb. 26). Deze toont een sterke gelijkenis met de situatie die op de luchtfoto uit 1979-1990 zichtbaar was. Ten oosten van de Van Cauwelaerstraat is er naast de lintbebouwing ook nog een kleine verkaveling bijgekomen. Voorts is er ten zuiden van het gebouw van de sportdienst van de gemeente ook een voetbalveld bijgekomen.

Afb. 26. Het plangebied op een luchtfoto uit 2013-2015.

1.2.5 Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

In de regio van het plangebied zijn er enkele archeologische meldingen bekend. Deze betreffen allen contexten die terug te brengen zijn met de laat middeleeuwse dorpskern. Dit doet vermoeden dat er langsheen het traject van het plangebied laat middeleeuwse contexten kunnen zijn. Het plangebied beslaat echter alleen de bestrating, hetgeen de kans op het aansnijden van zulke bewoningssporen, doordat kaartmateriaal aantoont dat de wegen doorheen de tijd niet veranderd lijken te zijn, aanzienlijk verkleint.

Binnen het plangebied worden er wegenis- en rioleringswerken gepland. Deze zijn zo ingepland dat ze de bestrating en riolering zoals die hiervoor aanwezig waren volgen. Dit is het geval voor de gehele plannen langs de Statiestraat, Dreef, 't Serclaesstraat en Van Cauwelaertstraat. De beoogde bodemverstoring is bijgevolg niet dieper dan reeds bestaande verstoringen aanwezig door gelijkaardige eerdere werken. Dit is uitgezonderd de overstorten die gemiddeld drie meter diep zijn. Deze beslaan echter een te klein oppervlakte om een beeld te scheppen over eventuele aanwezige archeologische contexten. De enige werken die grond die nog niet verstoord is verroeren, zijn de werken aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel Kruikenburg. Dit drassige gebied is in de twintigste eeuw beplant met bomen. Er zijn geen aanwijzingen dat dit gebied relevante archeologische resten herbergt. Het noordelijke deel van dit pad is verstoord door het uitgraven en later in de 20^e eeuw terug dichten van een vijver bij het kasteel. Verder zou het deel dat buiten de locatie van de vijver gelegen is mogelijk zwaar verstoord kunnen zijn door de boomwortels.

De beantwoording van de overige onderzoeksvraag is als volgt:

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

Binnen het tracé van de Statiestraat, Dreef, 't Serclaesstraat en Van Cauwelaerstraat zullen de werken in reeds verstoorde grond plaatsvinden. Mogelijke archeologische resten zijn bijgevolg reeds verstoord of worden niet bedreigd. Aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg worden er eveneens werken gepland. Aan het noorden van dit pad zit er eveneens een verstoring. Er is op deze plaats namelijk een vijver gegraven. Deze vijver werd in de twintigste eeuw terug gedicht. Het deel van het plangebied dat niet verstoord is door betreft dus enkel een kort stuk van het pad. Het kleine oppervlak hiervan betekent dat, indien er al archeologische resten aanwezig zijn, deze slechts een zeer geringe kenniswinst zouden opbrengen. Verder is dit stuk mogelijk nog deels verstoord door de boomwortels van de hoge bomen in het park. Bijgevolg wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

1.2.6 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Ternat: Dreef, Statiestraat, Van Cauwelaerstraat en 't Serclaesstraat (afb. 1 en 2).³¹ De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen wegenis- en rioleringswerken.

Het plangebied bevindt zich overwegend in een bebouwde zone, namelijk de dorpskern van Ternat. Het deel van de Statiestraat tussen de Dreef en de 't Serclaesstraat, het zuidwestelijke deel van de 't Serclaesstraat, het zuidelijke deel van de Van Cauwelaerstraat en het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel bevat een matig droge zandleembodem. Dit is uitgezonderd het noordoostelijke deel van het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel hetgeen een natte leembodem heeft.

Op basis van het bureauonderzoek werd vastgesteld dat het deel binnen de Dreef, Statiestraat, 't Serclaesstraat en Van Cauwelaerstraat binnen een zone lag die reeds verstoord was door eerdere wegenis- en rioleringswerken. Langsheen dit deel van het plangebied kunnen sporen uit de late middeleeuwen verwacht worden. Deze zullen echter reeds verstoord zijn door de eerdere werken, of niet bedreigd worden. Een zone die nog niet verstoord werd door eerdere werken is deze aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel van Kruikenburg. Aan het noordelijke deel van dit pad bevond zich echter vroeger een vijver. Dit zorgt dat ook dit deel verstoord is. Er is bijgevolg binnen het plangebied slechts een klein deel van het pad dat niet met zekerheid verstoord is. Door de grootte van dit onverstoorde deel kan er hier slechts weinig kenniswinst geboekt worden. De boomwortels van het park waarin dit pad gelegen is, zorgen mogelijk voor nog een extra verstoring. Dit maakt dat er nergens langsheen het traject een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig wordt geacht.

1.2.7 Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

De opdrachtgever heeft het plan opgevat om in delen van de Statiestraat, Dreef, 't Serclaesstraat, Van Cauwelaerstraat en het pad tussen de 't Serclaesstraat en kasteel Kruikenburg de bestrating en riolering te hernieuwen. Deze bureaustudie is erop gericht vast te stellen of deze werken door archeologisch onderzoek dienen vooraf te gaan.

³¹ Voor de vertrouwelijke gegevens van de opdrachtgever wordt verwezen naar de privacy-fiche

Binnen de omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische meldingen die allemaal uit de late middeleeuwen dateren. Het is waarschijnlijk dat er ook dergelijke contexten langsheen het plangebied lopen. Toch wordt een archeologische ingreep in de bodem niet nodig geacht. Het gehele plangebied wordt immers verwacht verstoord te zijn door eerdere wegen- en rioleringswerken en aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel deels door de vroegere vijver van het kasteel Kruikenburg.

Literatuur

- Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2,0.
- De Geyter, G. 1999: Toelichtingen bij de geologische kaart van België: Vlaams Gewest: Kaartblad 21 Tielt, Brussel.
- Ervynck, A., S. Debruyne, R. Ribbens, 2015: *Assessment; Een handleiding voor de archeoloog*. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.
- Ferraris, J., 1771-1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsendom Luik*.
- Fricx, E., 1712: *Carte de Pays-Bas*.
- Jacobs, P., M. de Ceulenaire, E. Stevens & M. Verschuren, 1993: Philosophy and methodology of the new geological map of the Tertiary formations, Northwest Flanders, Belgium. *Bull Soc belge Géol* 102, Kadaster, 1850-1864: *Topografische Militaire Kaart, kaartblad 56*. Nationaal Archief.
- Laga, P., Louwyck, S. & S. Geets, 2001: Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium), *Geologica Belgica* 4.1-2, p. 135-152.
- Onbekend, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.
- Reyns, N., Bruggeman, J. & M. Van Celst, 2011: *Archeologisch vooronderzoek Ternat - Brusselstraat 33 - "Hof ten Berg"* (All-Archeo rapport 054).
- Vandermaelen, F., 1846-1854: *Cartes topographiques de la Belgique*.

Geraadpleegde websites

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>
<http://cartesius.be>
<http://www.geopunt.be/kaart>
<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
<https://id.erfgoed.net>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.
- Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
- Afb. 3. Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde zones.
- Afb. 4. Plan van de uit te voeren werken aan de Statiestraat en de Dreef
- Afb. 5. Plan van de uit te voeren werken aan de Statiestraat
- Afb. 6. Plan van de uit te voeren werken aan de 't Serclaesstraat
- Afb. 7. Plan van de uit te voeren werken aan de Van Cauwelaertstraat
- Afb. 8. Plan van de uit te voeren werken aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel Kruikenburg.
- Afb. 9. Bodemgebruikskaart van het plangebied.
- Afb. 10. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.
- Afb. 11. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.
- Afb. 12. Het plangebied op de bodemkaart.
- Afb. 13. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) en hoogteverloop van het terrein.
- Afb. 14. Het plangebied op de Bodemerosiekaart.
- Afb. 15. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
- Afb. 16. Het plangebied op de Fricx kaart.
- Afb. 17. Het plangebied op de Villaretkaart
- Afb. 18. Het plangebied op de Ferraris kaart.
- Afb. 19. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen.

- Afb. 20. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
 Afb. 21. Het plangebied op de Popp-kaarten.
 Afb. 22. Het plangebied op de topografische kaart van het krijgsdepot.
 Afb. 23. Het plangebied op de topografische kaart uit 1930.
 Afb. 24. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971.
 Afb. 25. Het plangebied op een luchtfoto uit 1979-1990.
 Afb. 26. Het plangebied op een luchtfoto uit 2013-2015.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2016K492
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van het terrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	3
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorte zones
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	4
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Plan van de werken aan de Statiestraat en de Dreef
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13 januari 2017
Plannummer	5
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Plan van de werken aan de Statiestraat
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13 januari 2017
Plannummer	6
Type plan	Bouwplan

Onderwerp plan	Plan van de werken aan de 't Serclaesstraat
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13 januari 2017
Plannummer	7
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Plan van de werken aan de Van Cauwelaertstraat
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13 januari 2017
Plannummer	8
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Plan van de werken aan het pad tussen de 't Serclaesstraat en het kasteel Kruikenburg
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13 januari 2017
Plannummer	9
Type plan	Bodemgebruikskaat
Onderwerp plan	Bodemgebruikskaat van het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	10
Type plan	Tertiaire kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	11
Type plan	Quartairgeologische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de bodemkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	13
Type plan	Digitaal hoogtemodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM) en hoogteverloop van het terrein

Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	14
Type plan	Bodemerosiekaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	15
Type plan	Centrale Archeologische Inventaris
Onderwerp plan	Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11 januari 2017
Plannummer	16
Type plan	Fricx kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Fricx kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1712
Plannummer	17
Type plan	Villaret kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Villaret kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1745-1748
Plannummer	18
Type plan	Ferraris kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Ferraris kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1771-1778
Plannummer	19
Type plan	Atlas der Buurtwegen
Onderwerp plan	Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	Ca. 1840
Plannummer	20
Type plan	Vandermaelenkaarten
Onderwerp plan	Het plangebied op de Vandermaelenkaarten
Aanmaakschaal	1:20000
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1846-1854

Plannummer	21
Type plan	Popp-kaarten
Onderwerp plan	Het plangebied op de Popp-kaarten
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	19 ^e eeuw
Plannummer	22
Type plan	Topografische kaart van het kriegsdepot
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart van het kriegsdepot
Aanmaakschaal	1:20000
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1860-1873
Plannummer	23
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart uit 1930
Aanmaakschaal	1:20000
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1930

Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode	2016K492
Onderwerp	fotolijst
ID	24
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op een luchtfoto uit 1971
ID	25
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op een luchtfoto uit 1979-1990
ID	26
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op een luchtfoto uit 2013-2015

